„RADOMER-KIELCER LEBEN“ № 14 (102) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem.“ יאָהרגאַנג דריטער פרייז 25 גראָשען

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

הײַנט 8 זײַטען

אדרעסען
פון „ראַדאָמער קעלצער לעבען“

אין ראַדאָם
Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben“
Radom, Szwarlikowska 20.

אין קעלץ.
Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben“
Kielce, Staro-Warszawska 34.

אַנאָנסען פרײַזן:
אין מילימעטער שורה: פאַר׳ן טעקסט 20 גר.
„ „ „ אין „ 40 „
„ „ נאָכ׳ן „ 18 „
די ערשטע זײַט ענטהאַלט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט אין לעצטע זײַט 4 „

ראַדאָם פרײַטאָג כה׳ ניסן ת־פ״ו — פאַר׳ן אינהאַלט און טעקסט פון די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע ניט פעראַנטוואָרטליך — 9 -o Kwietnia

די גרעסטע ביער-ברויערײַ אין פוילען

BROWAR KSIĄŻĘCY
T Y C H Y G-Ślązk

Reprezentacja: **Radom, Wałowa 61.**

עמפּפעהלט איהר איבעראַל בעוואוסט ביער:

Tysko pilzeńskie
e k s p o r t o w e d u b e l t o w e
i Porter.

פאָדערט איבעראַל!

KROJU i SZYCIA
wyucza dokładnie
KOTLAROWA
Radom, Lubelska 25.

יעדע ווירטין דאַרף וויסען,
אַז די מאָשטש צו פּאָדלאָגעס.
„JAŚNIEJ SŁOŃCA“ היט צו די פּאָדלאָגעס, פּאַסאָזשקעס און לינאָלעאום א שײַנקײַט און לאַנגדויערדיגקייט, האַפטיגען גלאַנץ אָהן בענוצען זיך מיט בערשטען.

„Jaśniej Słońca“

פערטרעט אײל-פאַרב, פאַרבט ווײַסע פּאָדלאָגעס אין פערלויף פון א שעה אויף די פאַרבען:
מאַכאַגאָניאָווע און טינקעל אָרזשעכאָווע
פרובט און איהר וועט זיך איבערצייגען!
פערקויף אין אַלע סקלאַד-אַפּטעקשנעס, זײַף און פאַרב געשעפטען.

Fabryka przetworów techno-chemicznych
„MARY“ Warszawa, (Sielce) Zajączkowska 9. Tel. 419.69

צו דער השׂכצייס פון אונזער ליבע טאָכטער, זוהן, שוועסטער און ברודער פּאָליא שער מיט ה׳ ב. לוקסענבורג, וואָס איז פאָרגעקומען אין אנטווערפּען (בעלגיען) דעם 27/3 וואונשען מיר א גליקליך צוזאַמענלעבען, זאָל זייער צוקונפט בעשטראַהלט זײַן מיט מזל, ליבע און צופרידענהייט.
פאַמיליע שער
און פאַמיליע לוקסענבורג

Z okazji zaręczyn najukochanszej mojej przyjaciółki **Eli Urbachówny** z p. **B. Krügerem** w Erec-Izrael życzy wiele szczęścia i wiecznego zadowolenia.

Fela Rutmanówna.

אכטונג! — אכטונג!

הטבּרעאישע
„אוונד-קורסען“

זונטאָג ד׳ אייר 18/4 עפענען מיר „העבּרעאישע אָוונד-קורסען“ אין דעם לאָקאַל פון אברהם בּאָרענשטײַנס שולע שפּאַציר-גאַס 12
טעגליך פון 7 ביז 40 אָוונד. עס וועט געלערנט ווערן די העבּרעאישע שפּראַך מיט דעם ספרדישען אויסשפּרוך, דקדוק ווי אויך תנ״ך מיט היסטאָריע. דער פרייז איז פאַר אַלץ צוזאַמען, 4 זלאָטעס א מאָנאַט. איינשרייבען קען מען זיך יעדען טאָג פון 6 ביז 10 אָוונד אין אויבענדערמאָנטען לאָקאַל.

מיט אכטונג:
יחיאל יוסף באָרענשטײַן.

Z intencji zaślubin naszej koleżanki p. **Poli Szejr** z p. **Bernardem Luksenburgiem,** życzymy im, aby gwiazda szczęścia sprzyjała im wiecznie.

Koleżanki:
Regina Mandelmanówna
Ewka Bojmanówna
Dorka Najmanówna
Sala Giserówna
Hela Szermanówna
Frania Rubinsztajnówna
Heniek i Genia Jungsztajnowie
Różka Mandelmanówna
Andzia Luksenberżanka
Rachela Bojmanówna
z narzeczonym
Jadzia Rubinsztejnówna.

Z intencji zaręczyn naszej przyjaciółki p. **Karoli Rechtman z p. Morycym Manelą** życzymy im szczęśliwej przyszłości.

M. Fiszmanówna
B. Rutmanówna, R. Strosberżanka

Moritz Manela   Karola Rechtmanówna.

Zaręczeni

Kielce dn. 1/IV 1926 r.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער פריינדין פר׳ל קאַראָלע רעכטמאַן מיט ה׳ משה מאַנעלאַ ווינשען מיר זיי א גליקליכע צוקונפט. אנשטאָט בלומען פלאַנצען מיר א בוים אין יער הרצל.

מ. ה. פישמאַן   ה. מאַרימאַנד
ה. שלעזינגער   ה. שטראָזבערג.

אונפערשטענדליכע טאקטיק.

צווישען די אנגענומענע רעזאלוצ־יעס, אויף דער פערזאמלונג פון ה׳ קעסטענבערג, און דער קהלה פראקציע, פון דער ליסטע 5, איז פארהאן א רעזאלוציע, וואס פערלאנגט, אז די נעכסטע וואהלען פון א רב זאלען זיין אלגעמיין-שטאדטישע. ס׳הייסט לויטן וואונש פון ה׳ קעסטענבערג׳ס אנהענגער, ברויכען בעת די וואהלען פון א רב דעצידירען די שטימען פון דער אלגעמיינער צאהל בירגער-וועה־לער פון שטאדט און נישט, אז די קהלה־רעפרעזענטאנץ זאל זיין ביי די רב וואהלען די איינציגע מאסגע־בענדע קערפערשאפט.

אין פלוג, דאכט זיך, איז אזא רעזא־לוציע גאנץ דעמאקראטיש. ס׳איז א יושר׳דיגער זשעסט מצד דעם מחבר פון דער רעזאלוציע, וואס וויל מזכה זיין די יודישע וועהלער אין ראדאם מיט שטים רעכט. עס שטעלט זיך אבער די פראגע, פאר וואס האבען די זעלבע הערען פון דער דעמאקרא־טישער רעזאלוציע שטענדיג בעקעמפט די וואהלען פון א רב? פאר וואס האט זיך ה׳ קעסטענבערג אזוי שטארק משתדל געווען ביים בילדונגס מיניס־טער, ה׳ גלאמבינסקי, ער זאל אברו־פען דעם אקולניק וועגען די פעראר־דענטע וואהלען פון א רב? דאמאלס איז נאך קיין געוועהלטע קהלה נישט געווען. ס׳איז נאר געווען א נאמיניר־טע גמינע. און אויב ס׳איז דאמאלס געווען א מיניסטעריאלע פעראָרדנונג וועגען וואהלען, איז בפירוש געמיינט געווארען, אז די גאנצע שטאדט זאל זיך ביי די רבנים-וואהלען אקטיוו בעטייליגען. צו דעם צוועק איז נאך אין יאהר 1924 געשאפען געווארען ביי דער דאמאלסדיגער נאמינירטער גמינע א וואהל-קאמיטעט, אין וועל־כען ס זענען רעפרעזענטירט געווען פארשטעהער פון דער גאנצער יודי־שער געזעלשאפטליכקייט אין ראדאם. מסתמא געדענקען עס גוט די ה״ה קעסטענבערג און זיינע אנהענגער, פאר וואס האט ה׳ קעסטענבערג דא־מאלס נישט צוגעלאזט צו אלגעמיינע שטאדטישע וואהלען, די זעלבע וואה־לען, וואס ער פאדערט היינט? פאר וואס האט ער אזוי פערביטערט גע־קעמפט געגען די וואהלען און צוגע־פיהרט דערצו, אז דער דאמאלסדיגער וואהל־קאמיטעט זאל זיך פונאנדערפא־לען.

ס׳איז דעריבער פאר קיינעם מעהר קיין סוד נישט, אז די אנגענומענע רעזאלוציע איז נאר פערהילט מיט א דעמאקראטישען שלייער און האט דעם איינציגען צוועק פון אבשלעפען און אויסצואיבען נייע „זאטש־מאניעס" וויל אזוי גוט ווי דאס העכסטע אד־מיניסטראטיווע טריבונאל האט ארויס־געגעבען א אורטהייל אויף וואהלען, איז אויך דא א געזעץ אינם דעקרעט וועגען יודישע קהלות, אז די אויסגע־וועהלטע קהלה, אויב זי צאהלט נאר 4 פארשטעהער, דינט די רעכט אויס־צוועהלען א רב. און אויב ה׳ קעס־טענבערג מיט זיינע אנהענגער שטרע־בען מיט זייער דעמאקראטישע רעזא־לוציע פאר אלגעמיינע וואהלען, הייסט דאס וועלען איבעראנדערשען דעם דעקרעט, וואס איז פארלויפיג א גאנץ שווערער ענין. פון דעם ווייסען גוט די רעזאלוציע-שרייבערס, זיי ציעלען נאר אנצוחאפען זיך אין אנ׳עפיס און אויסצוגעפונען א האטשעקעל אויף א „זאטשימאניע".

די פערפאסער פון דער דאזיגער משונה׳דיגער רעזאלוציע ווינשען זיך קיינמאל נישט, אז ס׳זאלען פארקומען אלגעמיינע שטאדטישע וואהלען, דאס אננעמען זיך פאר קהל׳ס קשיוודע דיענט נאר אין יעצטיגען פאל פאר א אויסרייד. דאס זעהט מען באלד פון אויבען.

ה׳ קעסטענבערג וואלט זעהר צו־פריעדען געווען, ווען ער בעקומט צום צווייטען מאהל א „זאטשעמאניע" פון העכסטען טריבונאל, דאס מאהל געגען דעם דעקרעט פון די יודישע קהלות, וואס איז ארויסגעגעבען דורכ׳ן מלו־כה־שעף פילסודסקי. די פאנטאזיע ביי ה׳ קעסטענבערגס אנהענגער וואלט זיך ביי אזא מעגליכקייט צופליגעלט, ווייל ביז דער צייט, וואס דער דעקרעט וואלט געענדערט געווארען וואלט דער־ווייל אוועק א פאר יאהר און בינו לבינו וואלט דער טערמין פון דער היינטיגער געוועהלטער קהלה זיך אפשר אויך געענדיגט...

דערנוייל אבער איז דאס א פאנ־טאזיע און די גראהע ווירקליכקייט לערענט אונז עפיס אנדערש. טאקי אט די זעלבע דעמאקראטיע, און ווען מען נאמען עס רעדט די רעזאלוציע פון דער ליסטע נומער 5, זאגט, אז אפילו די העכסטע פערזאהן פון דער פוילי־שער רעפובליק—דער פרעזידענט, ווערט אויך אויסגעוועהלט דורכ׳ן סיים, וועל־כער איז דער אויסדרוק פון פאלק; דאס פאלק וועהלט דעם סיים און דער סיים וועהלט דעם פרעזידענט.

וויבאלד דאס העכסטע אדמיניסטרא־טיווע טריבונאל האט גע׳פסק׳ענט, אז אין ראדאם ברויכען פארקומען וואה־לען אויף א רב, וויבאלד ס׳איז דא א דעקרעט, אז די געוועהלטע קהלה וועהלט דעם רב, און וויבאלד אין ראדאם איז היינט צו טאג פארהאן א געוועהלטע יודישע קהלה, קאן דער־וייל קיין רייד נישט זיין, אז ה׳ קעס־טענבערג זאל געשטעלט ווערען אין אזא פריוויליגירטע לאגע, אז צוליעב איהם זאל דער דעקרעט איבערגעאנ־דערט ווערען און אז פאר איהם זא־לען ספעציעל פעראָרדנט ווערען אל־געמיינע שטאדטישע וואהלען.

ה׳ קעסטענבערג איז א פעהלער בע־גאנגען דאמאלס, אין יאהר 1924, ווען דאס קולטוס-מיניסטעריום האט פעראר־דענט אלגעמיינע וואהלען. דאמאלס האט ה׳ קעסטענבערג געהאט מעגליכ־קייטען צו ווערבירען זיך א צד און קעמפפען ביי די וואהלען אויף דער עפענטליכער געזעלשאפטליכער ארענע. און אויב ער האט דאס דאמאלס נישט געטוהן, און ער האט זיך אויסגע׳־פועל׳ט די וואהלען מבטל צומאכען איז די היינטיגע „דעמאקראטישע" רע־זאלוציע זיינע נעקובען צו-שפעט...

נישט שטענדיג בעקעמפפט מען דעם געגנער, אמאהל ווערט מען דורך א דערגרייכטען נצחון אליין בעקעמפפט...

די טאקטיק פון קאמף איז דעריבער זעהר אונפערשטענדליך.

איש.

דער רייכסטער מענש אין אייראפא
איז גלייכצייטיג דער אומגליקליכסטער.

דער געהיימניספולער רויס און זיין ליבע צו א שפאנישער הער־צאגין. — דער 74־יעהריגער חתן און די 56־יעהריגע כלה.—דער איינזאמער אינהאבער פון קאסינא אין מאנטע־קארלא בעגראבט זיין געליבטע אין דעם פאלאץ פון בעלגישען קעניג.

די פרוי פונ׳ם רייכסטען מאן אין אייראפא איז מיט א קורצער צייט צו־ריק געשטארבען אין מאנטע קארלא זיבצען חדשים נאך איהר חתונה. איהר מאן, וועלכער ווערט געשילדערט אלס דער געהיימניספולער רייכסטער מאן אין דער וועלט, האט אויף איהר גע־ווארט 30 יאהר, איידער זי איז געווא־רען אנ׳אלמנה און האט מיט איהר דאן חתונה געהאט.

די געשיכטע איז שפאנענדער, ווי דער שפאנענדסטער ראמאן. די פאקטען זענען ערשטוינענד. די העלדען פון דעם ראמאן זענען די מערקווירדיגסטע פערזאנען, וואס מ׳קאן זיך פארשטע־לען.

עס איז גענוג צו זאגען בלויז, אז צוליב זיין ליבע צו דער פרוי, איז דער מאן רייך און מעכטיג געווארען, ביז ער איז געווארען דער רייכסטער מענש אין אייראפא. אנגעהויבען האט ער זיין קאריערע אלס א פאקבענטרע־גער. די פרוי איז דאן געווען א הער־צאגין.

דער דאזיגער נעהיימניספולער רייכסטער מאן פון אייראפא הייסט בעמזילי סאכאראוו. זיין לעבענס־לאנ־גע געליבטע און פרוי איז געווען די שפאנישע הערצאגין ווילאפ־אקא דעלא קאבאלעראס, א בעריהמטע שעהנהייט אפילו אין די עלטערע יאהרען. זי איז געשטארבען אין עלטער פון 56 יאהר. דער רייכסטער מאן אין אייראפא איז איצט א זקן פון פינף און זיבעציג יאהר.

סאכאראוו איז בעריהמט אלס דער „נעהיימניספולער" דערפאר, וואס ער האט קיינמאל קיינעם נישט דערצעהלט ווער ער איז און וואס זיינע געשעפ־טען זענען. ער האלט אין זיין האנד דעם גורל פון לענדער און רעגירונ־גען; מען זאגט אויף איהם, אז ער איז דער מענש, וואס מאכט מלחמות אויף דער וועלט, און ער איז דער מענש, וואס שטעהט אין געהיים הינטער רע־גירונגען און הינטער פערשווערונגען, וואס ווערען געמאכט געגען רעגירונ־גען.

סאכאראוו איז דער רייכסטער גע־וועהר־הענדלער אין דער וועלט. מען

אין צענטער פון ניי-ירושלים.

פון ד"ר מ. ראבינזאן

(ספעציעל פארן „ראדאמער-קעלצער לעבען")

דער צענטער, דאס הארץ פון ניי-ירושלים איז דער גרויסער קווארטאל „מאה שערים". אז איהר געהט פארביי די גרויסארטיגע בנינים פון איטאליענישען שפיטאל, קומט איהר אריין אין א לאנגע, טומעלדיגע גאס. וואס איהר פיהלט באלד דעם דופק פון א פעסטען, און איינגעווארצעלטען אידישען ישוב. די אידישע סקארבאווע ברייטקייט פון די גלות-לענדער, די זיידענע צידקות פון אלט-ירושלים און די נייע בירגערליכע פרייהייט פון „נאציאנאלען היים" האבען זיך דא צוזאמענגעפלאכטען און איבער דעם אלעס הערשט און רוישט א ספעציעלע אידישע עקאנאמיק, וואס זוכט נייע וועגען.

א וועלט פון קראמען און קרעמלעך זענען איינגעפאקט מיט אלערליי סחורות און ווארטען אויף קונים. דא געפינט איהר פון פייגעל-מילך, פון גאליציאנער חלפ'ען טישלעך ביז ווילנער רומל-ספרים און כפול-שמונה'דיגע ציצית, פון מלבושים פאר כל מיני קלימאטען, ביז אידישע מאכלים לויט אלע נוסחאות. און אין מיט'ן שערט א פריזירער א כשרה באה, א סופר שרייבט תפילין און א מיהל מאלט מצה-מהל „כשר לפסח".

ביי די זייטען „מאה שערים" שטיינערנע פעסטונגען, לאנגע בנינים מיט שמאלע פענסטערס און טירען, מיט אומענדליכע מזרחישע באלקאנעס, דאס זענען די גרויסע קאזארמע-הייזער פאר ארימע תלמידי-חכמים פון דער גאלדענער כולל-צייט. דא זעהט איהר די „כוללים" פון ווארשא, פון ווילנע, פון גראדנע, פון בוקארעשט, און איבערהויבט דעם כולל אונגארען. דאס זענען גוואלטיגע בנינים, גרעסער פאר דער פעסטונג פון „פשעמיסל", וואו הונדערטער פאמיליעס פון לומדים זיצען אין קליינע דירה'לעך און פרומע בעלהבית'טעס פירען די בעלהבתישקייט אין גרויסע אויסגעפלאסטערטע הויפן. אין אונגארישע כולל איז דא א מקוה, א שול, הדרים, און א ישיבה אויף חתם-סופר'ס נאמען. אין אלע כולל-הייזער וואוינען איבער טויזענט פאמיליעס, וואס צאהלען נישט קיין דירה-געלד און בעקומען נאך א קליינע „תמיכה". די טאטעס זיצען און לערנען, און די קינדער זוכען זיך א פראפעסיע. די אלטע חזקה-וועלט שטארבט אפ, און דער יונגער דור רייסט זיך צו א נייעם פראדוקטיווען און נוטציגען לעבען. וואלט ירושלים האבען גענוג פאבריקאציע, וואלטען די גרויסע כולל-קאזארמעס געבליבען נאר מושב זקנים'ס פאר אלטע לייט.

א טויער פיהרט צום גרויסען מארק. דא איז א וועלט מיט וועלטעלעך. פרוכט אהן א שיעור, וועגעלעך מיט נאשעריען און גרויסע געשעפטען, דא איז דער צענטער, וואס שטעלט צו פיש און פלייש פאר די גאנצע שטאדט. א „שומר" שמעקט די פיש און זאגט „טוב"! און ביי די זייטען א חברה שטיוועל-פוצער, וואס פילען אן אלע גאסען פון ירושלים און קלינגען אן יעדער „אדון" מיט פערשטויבטע שיך.

א ביסעל ווייטער הויבט זיך אן די סדרה שולען, תלמוד-תורות. „מאה שערים" פערמאגט מעהר פון זעכציג שולען, עטליכע גרויסע ישיבות און תלמוד-תורות מיט הונדערטער קינדער. אין די זייטיגע שטיבלעך ווערען געדאווענט אהן א סוף פון פארטאג ביז שפעט אין דער נאכט, אזוי ווי אין ווילנער אלטער שוהל. דער קול פון האנדעל מישט זיך דא אויס אין א שטענדיגען קאנצערט מיט'ן קול פון תורה און תפילה.

אין „מאה שערים" איז אלץ אנשטענדיג-אידישלין. גרויסע „בתי-תבשיל" פאר ארימעלייט גיבען עסען „כל דכפין". די פאסט-אפטיילונג פיהרט א איד מיט א שענער בארד אין א יארמאלקע. פריש-ראזעווע אידען געהען ארויס מיט ווייסע פעקעלעך פון א קהל'שער באד מיט אמת'ע פארע און אמת'ע שמיך. אויף יעדער טריט שילדען פון סופרים, וואס שרייבען ספרי-תורות און מאכען „בתים" לויט דער לעצטער טעכניק.

א געוואונטער חוש פאר פאליטישע און געזעלשאפטליכע פראגען ענטוויקעלט זיך די לעצטע צייט ביי די באזעסענע אידען פון „מאה שערים" דער צענטער פון אלטען ישוב איז געווארען די הייסע טריבונע פאר אלע נייע „קאמפאניעס". דער קאמף פון די שכנים געגען די בעלי-בתים פאר אבהאלטען דעם אפעטים פון דירה-געלד האט דא געפונען א שטארקען אפקלאנג. בעת די נייע וואהלען צום אידישען פארלאמענט (אספת הנבחרים), האבען דא די שלוחים פון „אגודת ישראל", וואס האבען געשטערט די וואהלען, געכאפט פיינע פעטש.

„יאנקעל דער שוחט", דער גאנצער אנפיהרער פון „ועד" אין „מאה שערים" ציהט די גרויסע בארד און דערציילט מיר די אינטערעסאנטע געשיכטע פון דער גרעסטער „שכונה". דאס איז איינער פון די ערשטע פיאנערען פון אלטען ישוב, וואס געדענקט נאך די צייט, ווען אנשטאט דער גאנצער נייער ירושלים, וואס איז פינף מאל אזוי גרויס ווי די אלטע ירושלים, זענען געשטאנען פוסטע פעלדער און שטיינערנע בערג. די „הייליגע שטאדט" פלעגט זיך דאמאלס ביינאכט פארשליסען מיט איהרע אייזערנע טויערען, און א ספעציעלער „שומר" פלעגט ארויסגעהן און אויסרופען, אז ווער ס'געפינט זיך אויסערן מויער, איז אליין שולדיג אין זיין טויט, ווייל גזלנים וועלען איהם הרג'ענען, אדער חיות רעות וועלען איהם צערייסען. אויסערן טויער זענען נאר געלעגען עטאזשען מיסט, און די טערקישע מלוכה האט פערקויפט פאר א גראשען זאלץ אין א צעבראכענער ביידל. פלעצער הינטערן מויער האט מען געקויפט פאר א שמעק טאבאק. און משה מאנטיפיארע האט צוגעצאהלט מ'זאל געהן וואוינען אין זיינע נייע הייזער. דאן האבען זיך געפונען א חברה דרייסטע אידען, וואס האבען מיט „גורלות" און אלער-

---

זאגט, אז ווען סאכאראוו ווערט געזעהען ערגיץ אין א לאנד, איז א סימן, אז דאס לאנד וועט אינגיכען אנהויבען א מלחמה.

טויזענדער צייטונג'ס-לייט האבען פרובירט אויספרעגען ביי דעם געהיימניספולען מאן וועגען זיין לעבען. ער האט אבער קיינעם נישט געענטפערט; בלויז איינמאל האט ער געענטפערט:

„מיין מוטער איז געווען א גריכישע פרוי און מיין פאטער איז געווען א רוסישער; איך בין געבוירען געווארען אין קאנסטאנטינאפאל".

זייענדיג א יונגעל, האט סאכאראוו געארבייט אלס טרעגער און אלט פייערלעשער אין קאנסטאנטינאפאל. ער האט מיט דער צייט אויסגעלערנט פערשידענע שפראכען און דאן געקריגען ארבייט אלס סעקרעטאר פאר פירמען, וועלכע זענען געקומען [illegible] אהער צוליב געשעפט.

א פערטרעטער פון דער ענגלישער געוועהר-פאבריק „וויקערס" איז געקומען קיין אטען און האט געדונגען דעם יונגען סאכאראוו אלס זיין סעקרעטאר.

ווען דער ענגלענדער האט פערלאזט אטען, האט ער געגעבען סאכאראוו'ן גענוג געלד אויף הוצאות קיין לאנדאן און איהם געזאגט, אז ווען ער, סאכאראוו, וועט קומען קיין לאנדאן, וועט ער איהם געבען א גוטען פאסטען אין ביורא פון דער דארטיגער געוועהר-פאבריק.

אין פראנקרייך, אויפ'ן וועג קיין לאנדאן, האט דער שיקזאל צוזאמענגעבראכט סאכאראוו'ן מיט דער שעהנער הערצאגין קאבאלעראס, וועלכע האט דאן מיט א קורצער צייט צוריק חתונה געהאט מיט איהר מאן, וועלכער איז געווען א קרוב פון דער קייזערליכער פאמיליע אין שפאניען. סאכאראוו האט זיך פערליבט אין דער שפאנישער שעהנהייט און זי האט זיך אין איהם אויך פערליבט, אבער זי האט בעשלאסען נישט צו גט'ן איהר מאן; זי האט געציטערט פאר א סקאנדאל און זייענדיג א קאטוילישע, איז א גט געווען א פערברעכען ביי איהר, לויט איהר רעליגיע.

ער האט זיך ענדליך דערשלאגען קיין לאנדאן און געקריגען א שטעלע אין דער דארטיגער געוועהר-פאבריק. זינט דאן פיהלט זיך זיין גייסט איבעראל, וואו נאר דער קלאנג פון מלחמה איז אין דער לופט. ער איז דער גרעסטער וואפען-פאבריקאנט, וואס די וועלט פערמאגט.

ווען רוסלאנד האט געפיהרט די מלחמה מיט יאפאן, האט סאכאראוו קאנקורירט מיט די בעריהמטע „קרופ'ס געוועהר-פאבריקען" פון דייטשלאנד און ער האט טאקע בעזיעגט די דייטשע פירמע; די רוסישע רעגירונג האט געקויפט געוועהר פון דער ענגלישער פירמע.

ווען די וועלט מלחמה איז אויסגעבראכען, איז סאכאראוו שוין געווען

ליי קאמבינאציעס געגרינדערט די ערשטע שכונה „מאה שערים“ וועלכע איז זיך אין א יאהר פיפציג צעוויאקסען אין א ישוב פון צוואנציג טויזענד אידען. א נאמען געגעבען האט מען זי אזוי, ווייל בעת מ׳האט זיך באזעצט אין די ערשטע הייזער איז בעגאנגען די סדרה „ויזרע יצחק וימצא מאה שערים“.

דער אלטער פיאנער נעמט מיך פאר א האנד און ווייזט מיר א טייפען גראבען, וואו ארבייטער ציהען דורך גראנדיעזע רעהרען. „מאה שערים“ איז די ערשטע שכונה אין ניי-ירושלים וואס האט זיך ערלויבט דעם נויטיגען לוקסוס פון קאנאליזאציע. דאס האט מיט א יאהר זעקס צוריק אבגעקאסט דער ציוניסטישער ארגאניזאציע פופציג טויזענד דאלאר און די ציוניסטען האבען דערנאך ליבענסווירדיגעהייט איבערגעגעבען די גאנצע געץ רערען — א מתנה דער שטאט ירושלים! דא זענען די גאסען געברוקירט מיט געשניטענע שטיינער, און דא בעשפריצט מען אפט דעם שטויב. פון דאנען „קאנאליזירען“ זיך ערשט די איבריגע טיילען שטעדט.

— מיר זענען עלטער פאר אלעמען – זאגט יאנקעל דער שוחט — און מיר זענען קליגער פאר אלעמען.

ירושלים.

פרענקעל, מרדכי פישמאן, גב־יאל אייזמאן און משה וויינשטאק. — איינגאנג נור פאר מיטגלידער.

500 דאלאר פון „דזשוינט“ אויף הלואות פאר קליינהענדלער און בעלי מלאכות.

ווי מען גיעט אונז איבער, האט דער „דזשוינט“ אין ווארשא איינגעשיקט 500 דאלאר, מיט׳ן צוועק, אז דאס געלד זאל ארויסגעגעבען ווערען אין פארם פון קליינע הלואות פאר היגע קליינהענדלער און בעלי מלאכות.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

פון דער רעדאקציע.

דער היינטיגער נומער „ראדאמער-קעלצער לעבען“ ערשיינט אין פערגלייך מיט אלע מאהל אין א קלענערע צאהל זייטען. דאס איז דערפאר וואס די צייטונג האט געמוזט צוליב יום-טוב אויסגעפערטיגט ווערען אין משך פון די לעצטע צוויי טעג פון דער וואך. די ארטיקלען וואס זענען היינטיגע וואך אנגעקומען אין רעדאקציע, און האבען צוליב מאנגעל אין ארט נישט געקענט אריין אין נומער. וועלען געדרוקט ווערען אין קומענדיגען נומער. צווישען זיי וועט אויך געדרוקט ווערען דאס ארטיקעל פון ה׳ משה בלומאן — א ענטפער דעם ה׳ פרענקעל.

דעם 20-טען ווערען געעפענט די פאך-קורסען.

די פאך-קורסען קאמיסיע ביי דער יודישער גמינע האט אויף א פלענארזיצונג די טעג ענדגילטיג בעשלאסען צו עפנען דעם 20־טען ה. ח. די קורסען פאר אלע דריי אבטיילונגען: פאר שניידער, סטאליארס און מעטאלאוצעס. די שילער, וואס וועלען בעשטעטיגט ווערען וועלען דערהאלטען איינלאדונגען צו קומען אויף די קורסען אין געהעריגען טערמין.

ראדאמער לאנדסלייט פון יענער זייט ים“, וואס איז געדרוקט געווען אין אונזער צייטונג — האט אויף די ראדאמער לאנדסלייט אין קאנאדע געמאכט א טיפען איינדרוק. דער ריהרענדער אינהאלט פון אויפרוף האט געהאט זיין ווירקונג און בעוואויגען די ראדאמער לאנדסלייט צו פעראינטערעסירען זיך מיט׳ן גורל פון זייערע נויטליידענדע ברודער. לויט ווי אונזער קארעספאנדענט איז אונז ווייטער מודיע, ארגאניזירען די ראדאמער לאנדסלייט אין טאראנטא א ברייטע הילפ׳ס-טהעטיגקייט און זיי ארבייטען אינטענסיוו אויף דעם געביעט.

פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

שבת דעם 10|4 ד. י. אום 6 אז. אוונד קומט פאר די בעריכט׳ס-פערזאמלונג פון 2—טען אלפוילישען ציוניסטישען צוזאמענפאהר. ס׳בעטייליגען זיך די חברים-דעלעגאטען: יחיאל

העברעאישע אוונד-קורסען אין ראדאם.

די העברעאישע אוונד-קורסען ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין ראדאם, וועלכע עגזיסטירען שוין זייט עטליכע יאהר, ווערען בעזוכט דורך א גרויסע צאהל שילער און שילערינס. אזוי האט אין לעצטען פערגאנגענעם ווינטער עגזיסטירט 5 קורסען פון א אנפאנג׳ס גרופע ביז א פערפאלקאמונג׳ס קורס. אלע שילער האבען געמאכט גרויסע פארשריטען הן אין דער שפראך און הן אין ת״נך, העברעאישער ליטעראטור און אידישע געשיכטע. אנהויבענדיג פון 15-טען קורעשען ד. י. וועלען אויפסניי אנייגעפיהרט ווערען די העברעאישע אוונד־קורסען אונטער דער לייטונג פון רוטינירטע פעדאגאגישע לערער קורסען. ס׳וועלען אויך ווייטער אונטעריכט ווערען: די העברעאישע שפראך, ליטעראטור ת״נך. יודישע געשיכטע און פאלעסט־

גרויסער רושם פון „עזרה“-אויפרוף ביי קאנאדער יודען.

אונזער קארעספאנדענט פון טאראנטא (קאנאדע) טהיילט אונז מיט, או דער אויפרוף פון דער ראדאמער הילפ׳ס-געזעלשאפט „עזרה“ „צו אלע זין

אן׳אלטער מאן. אבער זיין מאכט האט זיך פערשפרייט. ער איז אריין אין אלערליי אונטערנעמונגען: ער איז נעווארען דער אייגענטימער פון באנקען, אייזענבאהן-ליניעס, גרובענס, שיפען, צייטונגען, פאבריקען און האטעלען אין אלע טיילען פון אייראפא. דער ענגלישער קעניג האט איהם בעעהרט מיט׳ן טיטול „סער“, און ווען ער איז געקומען שוין אן׳אלטער מאן אין דעם ריוויערא־געגענד, איז ער דארט געווארען „קעניג“. ער איז געווארען דער הויפט אייגענטימער פון די גרעסטע האטעלען און זיך ערווארבען די „קאסינא“ אין מאנטע-קארלא.

אבער די גאנצע צייט איז סאכאראוו געווען איינזאם. ער האט נישט חתונה געהאט און איז בעריהמט געווארען אין די פערגעניגענס פלעצער פון די מיליאנערען אלס דער איינזאמסטער מענש אין דער וועלט. ער האט נעוואוסט, אז זיין געליבטע, די שפאנישע הערצאגין זאל זיין פריי.

מיט צוויי און א האלב יאהר צוריק איז דער הערצאג געשטארבען. סאכאראוו איז שוין דעמאלס אלט געווען 74 יאהר און די הערצאגין איז שוין אויך געווען אן׳אלטע פרוי. סאכאראוו און די הערצאגין האבען אפגעווארט א יאהר פון טרויער נאך דעם הערצאג, און זיי האבען ענדליך חתונה געהאט.

לעצטע וואך איז די הערצאגין אויסגעגאנגען אין דעם „פאריז האטעל“ אין מאנטע קארלא. דער האטעל איז סאכאראוו׳ס. אבער ווען זיין פרוי איז געשטארבען, האבען די געסט געטאנצט אין די זאלען און דזשעז-באנד האט אפגעקלונגען אין דער גאנצער געביידע. און ווי עס איז סאכאראוו׳ס שטייגער, האבען די געסט אפילו נישט געוואוסט וועגען דער הערצאגינ׳ס טויט ביז צוויי טעג שפעטער.

דרייסיג יאהר האט ער געווארט אויף זיין געליבטער; צוליב איהר האט ער א וועלט איינגענומען, און זיבעצען חדשים נאך זייער חתונה איז זי געשטארבען.

און ער אליין, דער איינזאמסטער מענש אין דער וועלט, דער רייכסטער מענש אין דער וועלט, איז א זקן פון 75 יאהר. ער געהט קוים פון שוואכקייט. ער ליידט פון קראנקהייט. און עס קומט איהם אן מיט וועהטאג צו מאכען א טריט. ביים קלויסטער, וואו עס איז פארגעקומען די לויה, האבען געוואוארט הונדערטער מענשען, מיליאנערען פון דער גאנצער וועלט, צו זעהן דעם איינזאמסטען מענש אין דער וועלט, אבער ער איז אריין אין קלויסטער דורך א הינטער־טיר, שארענדיג זיך קוים אויף זיינע קראנקע פיס, א צובראכענער, אום צו געזעגענען זיך פון זיין געליבטער און פרוי.

איהר לויה וועט ער פראווען ערשט אין מאי, ווען עס וועלען בליהען די בלומען ארום זיין פאלאץ, וואו ס׳האט אמאל געוואוינט דער בעלגישער קעניג. דארטען צווישען די בלומען וואט די הערצאגין האט געליבט. וועט ער זי ברענגען צו קבר: און דארטען, זאגט מען, וועט דער איינזאמסטער רייכסטער מענש פון אייראפא שוין אליין בלייבען און ווארטען ביז וואנען זיין לעצטע מינוט וועט אויך קומען.

טינאגראפיע פאר אנפאנגער, א ספעציעלער קורס, צו ערלערנען שנעל די שפראך. נעמענדיג אין אכט דעם איצטיגען עקאנאמישען קריזיס, זענען די פרייזען קליין אינפארמירן קאן מען זיך אין סעקרעטאריאט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (לובעלסקא 25) פון 11—2 נ. מ. און פון 6—9 אווענד.

פון די קולטור=קאמיסיע ביים האנדווערקער קלוב.

די קולטור־קאמיסיע ביים האנדווערקער־קלוב האט בעשלאסען פון שבת דעם 10.4 ה. י. 3 נאכמיטאג ווייטער פארטצוזעצען די אומזיסטע קאלעקטיווע פארלעזונגען, וועלכע זענען מיט א גרויסען ערפאלג געגאנגען א גאנצען ווינטער.

די פארלעזונגען וועלען פארקומען יעדען שבת 3 א זייגער נ. מ.

איינטריט פריי!

סימפאנישער קאנצערט פון דער יודישער מוזיק=שולע אין ראדאם.

די איינציגע אין ראדאם בעשטעטיגטע פון בילדונגס-מיניסטעריום, מוזיקשולע (זנאדנא 8) אונטער דער לייטונג פון ה' פ. גיסער, ארדענט איין דעם 20 טען קוויטעשיען איהר יעהרליכען (12) סימפאנישען קאנצערט, אין וועלכען ס'וועלען זיך בעטייליגען אלע שילער און שילערינס פון דער מוזיק שולע, ווי: פידעל, פארטעפיאן, ארקעסטער און קאמעראל־קלאסען.

ס'איז צו ערווארטען, אז די לייטונג פון דער שולע וועט זיך די מיה געבען, דאס אויך דער היי־יעהריגער סאי־אלישער ערפאלג פון אלע קאנצערט־נומערען זאל שטעהן אויף דער בעהעריגער הויך, און ווי אויך, דאס די יודישע געזעלשאפט אין ראדאם וועט וו־סען ווי געהעריג אבצושאצען דעם ווערטה פון דער איינציגער אין ראדאם עקזיסטירענדער יודישע בנר־זיק שולע און צאהלרייך בעזובען דעם קאנצערט. מיר גיבען, אגב, צו, דאס די גאנצע הכנסה געהט לטובת דער „ברודעריליכע הילף" (בראטניא פאמאץ) פון דער אויבענדערמאנטער שולע.

ביי איין געלעגענהייט איז כדאי צו צוגעבען, אז די שולע האט, אין משך פון איהר עגזיסטענץ, צו פערצייכנען בעדייטענדע געווינסען אויפן מוזיקאלישען געביעט. ס'וועט אינטערעסאנט זיין צו דערכאנען, אז די שילער ס. טיניעוויצקי און ש. באקמאן זענען נאכן ענדיגען די שולע אויפגענומען געווארען אין די העכערע אייראפעאישע מוזיק-אקאדעמיעס. ה' טיניעוויצקי איז נאך גרויס אויסצייכנונג אנגענומען געווארען אין ווארשאווער רעגירונגס־קאנסערוואטאריום און ה' באקמאן אויף דעם העכסטען קורס פידעל פון די וועלטליכער הויכער מוזיק־אקאדעמיע אין וויען. ביידע דערמאנטע יונגעלייט זענען געווען טאלאנטפולע שילער פון דער יודישער מוזיק-שולע אין ראדאם, וואו זיי האבען זיך געקענט פיל פאפולאריטעט דורך זייערע אפטע, ערפאלגרייכע שול־אויפטריטען.

חנוכת הבית פון „השומר=הצעיר" אין ראדאם.

דער לעצטען טאג יום—טוב איז אין איינענעם לאקאל פארגעקומען א חנוכת הבית פון „השומר הצעיר". בעגריסט האבען: פראפ. מושקטבליט (ציונ. ארג.), מ. פישמאן (נאציאנאלפאנד) ברוך ניימאן (צעירי מזרחי) י. גרין (מזרחי) בוים (פנה עברי) אשפיץ (החלוץ) ש. פאטאזשניק (פאלעסטינאמט) א. אנר. פריילין שושנה מושקאטבליט האט אין א שיינעם העברעאיש גערעדט אין איהר ערעפנונג'ס־רעדע, וועגען דער בעדייטונג פון דער פייערונג. סטודענט א. סאלבע האט אין יודישען רעפערירט די בעדייטונג פון פון „השומר". ביי פערשידענע געזאנגען פון די שומרים האט זיך ביי א געהויבענע שטימונג די פייערונג געענדיגט.

עקזאמען אין דער שולע פון דאנציגער, ליפשיץ.

שבת הגדול איז אין דער שולע פון דאנציגער, ליבשיץ און העכטמאן, פארגעקומען א עקזאמין פון די שילער. אויפ'ן עקזאמען זענען געקומען כמעט אלע עלטערען פון די תלמידים, כדי צוהערען, וואס זייערע קינדער האבען אין משך פון זמן ערווארבען אין שולע. די שילער האבען פליסיג און מיט פערשטאנד געענטפערט אויף די געשטעלטע פראגען. בעזונדערס אויסגעצייכענט האבען זיך אויפ'ן עקזאמען די יונגסטע גרופע שילער וועלכע האבען צומיינסט צוגעצויגען די אויפמערקזאמקייט פון אלע אנוועזענדע. קינדער פון 5—6 יאהר האבען זיך גלענצענדיג אריענטירט אין די פראגען פון זייערע לעהרערס און האבען מיט'ן קלארסטען ישוב הדעת און געפיהל אויף אלצדינג געענטפערט אין א ריינעם בע'טמ'טען העברעאיש. דאס פינפיעהריגע צווילינג, הירשענהארן האט ממש בעוואונדערט דעם עולם צוהערער מיט די אויסגעצייכענטע למודים, וועלכע זענען ארויסגעזאגט געווארען אין אזא טאן, ווי פון קינדער פון 10, 12 יאהר.

בכלל האט זיך דער עקזאמין זעהר גוט איינגעגעבען.

אין אידישען טעאטער

(נאטיצען)

א גאנצען ווינטער פעריאד האבען אידישע ארטיסטען געלאזט הערען זייערע שטימען און ווארט אין א „פרעמדען" זאל פון דער ביהנע ארעב. א האלב יאהר אידיש טעאטער, נישט רעכענדיג זיך מיט נסיונות, נישט קוקענדיג אויף מניעות, געגעבען דאס, וואס מ'איז בכח צוגעבען, אויסגעפיהרט א גאנצע רייהע טעאטער-שטיק, וועלכע זענען מעהרסטענטייל אדורך מיט ערפאלג, געשאפען אנ'ארט וואו דער פערהארעוועטער איד—מענש, האט זיך געקענט ארויסרייסען פון דער ארומיגער גראקייט און געהן אין טעאטער פערברענגען א פאר שעה'ן און אינ'ם פערגעסענהייט—ארויסשלאגען פונ'ם קאפ די זארג, וואס דריקט איהם ווי א קאשמאר.

האבען אונזערע „פראמינענטע", די פאטענטירטע, צי נישט פאטענטירטע אינטעליגענץ— פיין געשמעקט און מעשה מבין און עקספערט זיך געקרימט, האבען מיר געזאגט — קומט צוגעהען! בעזוכט די פארשטעלונגען און קריטיקירט! גיט און פאדערט! אינטערעס ברענגט פערבעסערונג! שטעהט נישט פון דער וויטענס, לאזט נישט איבער דאס אידישע טעאטער, פאר איין קלאס, פאר איין שטאנד און דאן, אפשר וועט ערמעגליכט ווערען אויסצובעסער־ען, צו צושאפען נייע פעראנטווארטליכע כחות און מיט דער צייט, שאפען אנ'ארט, א באזיס פאר א שטענדיג אידיש טעאטער, אין וועלכע יעדעס קולטור־על פאלק און יעדע לעבעדיגע בעפעלקערונג נויטיגט זיך.

אז מיר האבען גוטע פריינד פון דרויסען -ווייסען מיר. האט דאס בלעטעל „סלאיוא", היסטעריש זיך צובייזערט—„סטייטש, אזא נבלה, מ'זאל דאס אידישע בעפעלקערונג אין ראדאם ערמעגליכען צו געהען אין א אידיש טעאטער". ס'טייטש, די הייליגע „ראזמאיטאשטשי"-ביהנע קאן דאך זיך, חס ושלום „פערדארבען" פון די אידישע אויפטריטען, וואכט אם מלטשנא! שטעהט אויף, אמאטארען־קרייז אין ראדאם! און לעזט אויס די ביהנע און גוט איהר אריין א נייע „צא שיען טו דזיעיע" נשמה, לכפר על כל עונותינו...

זענען דאך די ארטיסטען „אונזערע" קינדער פון גלות'דיגען פאלק ישראל, גענומען דעם שטעקען און געגאנגען וואנדערען.—

האט מען זיך „אויף יענער זייט" ארומגעזעהן „אז צא שיען טו דזיעיע?" או בלויז זיסע מליצה ארטיקלען פון „סלאווא", זענען קיין געשעפט נישט און אויף דעם פסח, האבען מיר ווידער געהאט אידיש טעאטער, הלואי אויף לאנגע יאהרען!

די אידישע בעפעלקערונג, אמת נישט אלע טיילען (?) האבען מיט פערשטענדניש דאס אבגעשאצט און אלע פארשטעלונגען זענע מאסענווייז בעזוכט געווארען —

צווישען דעם רעפערטואר אויף די 1־טע טעג פסח. איז אויך געווען די בעקאנטע אפערעטקע, „אמעריקאנער־שלאנער"—„דער זיסער חלום", וואס איז בשעתו, מיט גרויס ערפאלג געשפיעלט געווארען, מיט דער בעקאנטער סוברעטין מאלי פיקאן אין דער טיטול ראלע. —

דער גרויסער זאל, איז איבערפולט איבער די ברעגען אזוי און פארטער. ווי אויך דער גאלעריע.

אלס „יענקעלע", דער הויפט העלד פון דער פרעמיערע האט געשפילט פרוי פעלד, אויסגעהאלטען און זיכער, מיט טעמפעראמענט און טאקט און נישט בחנם, האט זיך געהערט אויסרופען „עס לעבע פרוי פעלד"! ה' פעלד, האט אויך געטראפען דעם טאן און איז געווען א אויסגעצייכענטער „שניידערישער-זעלנער", ה' ווינער אין זיינע ראלעס, שאפט א נישט שלעכטען טיפ, ער שפיעלט מיט הנאה... ה' וויינבערג און ה' שטיין – נישט שלעכט, ה' ביאלקאוויטש (גראף), האט מאמענטען פון דראמאטישע בענעמונג (אלס „גנב" אין „חיים אין אמעריקא" די פרוי ביאלקאוויטש, דארף נישט אפט ארויסווייזען „רשעות", צו וואס זי טויג אויסגעצייכענט... בכלל גענומען, האט די אפערעטקע — „געקלאפט" א דאנק דעם, וואס דער ארקעסטער, איז פערגרעסערט געווארען, אונטער דער לייטונג פון ה' גאלדראט, ווערט דאס שפיעל בעררייכערט. –

דאס וויכטיגסטע איז אבער, אז דאס פובליקום דארף נישט בעשטעהען פון דעם, אדער יענעם שיכט, מען פערוואנדלט אזוי אנאך דאס טעאטער אין אנ'ענגען האריזאנט מיט קליינליכע השגות, וועלכע רופען זיך אב, אויפן עפיעלען, אויפ'ן רעפערטואר, אויף די אויספיהרונגען און אויף דער אטמאספער. דאס פובליקום מוז בעשטעהען פון אלע קלאסען הן פון בעלי מלאכה און הן פון אינטעליגענט און ווען דער לעצטער וועט קומען אין פאדערען אויסבעסערונג, צוציאונג פון כחות, בערייכערען דעם רעפערטואר – וועט דאס מוזען זיין.

ע. ב. פאטאזשניק.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי" ראדאם

דינסטאג דעם 20-טען אַפּריל וועט פאַרקומען דער טראַדיציאָנעלער

סימפאנישער יאהר-קאנצערט

אויסגעפיהרט דורך די קילער און שילערינס פון 4-טען, 5-טען און 6-טען קו"ס פון דער מוזיק שולע אונטער דער לייטינג פון ה' פ. גיסער
עס נעמען אַנטייל: אָרקעסטער, קוארטעט, טריא און סאָלאָ: פידעל פּאַרטעפּיאַן. די גאנצע הכנסה איז בעשטימט פאר נישט פערמעגליבע שילער פון דער אויבענדערמאָנטער שולע.

מודעה.

מיר מאכען בעקאנט דעם געערטען פובליקום דאס די ביבליאטעק ביי דער ארגאניזאציע „השומר הצעיר" אין ראדאם איז שוין געעפענט און איז טעטיג אין נייעם אייגענעם לאקאל לובלינער 14 אין הויף יעדען זונטאג, דינסטאג און דאנערשטאג פון 6 ביז 8 אָוונד. די ביבליאטעק ענטהאלט פיל נייע העברעאישע, יודישע און פוילישע ביכער.

די אָרגאַניזאציע „השומר הצעיר"
אין ראדאם

ציוניסטישע ארבייטס-פארטיי „התאחדות" אין ראדאָם וויטאָלדא 7.

עס ווערען נאָך די יום-טוב'ים בענייט און געעפנט

קורסען פאר די העברעאישע און ענגלישע שפראכען.

פאַר אָנפאנגער, ווי אויך פאַר מיטעלע און הכערע,

אונטער דער לייטונג פון בעקאַנטע פעדאַגאָגען.

די ענגלישע קורסען וועלען זיין אונטער דער לייטונג פון

ה' גליזמאן

די קורסען וועלען זיך אנהייבען דעם 15.4

שילער-ינס ווערען אנגענומען טעגליך פון 7—9 אָוונד אין

סעקרעטאַריאט, וויטאָלדא 7, פארטער.

העברעאישע אָוונד-קורסען אין ראדאָם.

די קולטור-קאמיסיע ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין ראדאָם מעלדעט אז פונ'ם 15-טען קוויעטשען ד. י. וועלען ווייטער געפיהרט ווערען די העברעאישע אָוונד-קורסען אינטער דער לייטונג פון רוטינירטע פעדאגאגען. פאר אנפאנגער, א ספעציעלער קורס. ס'ווערט אונטעריכט יוצרען: העברעאישע שפראך און ליטעראטור, ת"נך און אידישע געשיכטע. אינפאָרמאציעס און איינשרייבען קאן מען זיך אין סעקרעטאריאט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (לובעלסקא 25) פון 11—2 נ. מ. און פון 9–6 אָוונד.

פרייזען צוגענגליכע!

קויפט נישט
נאָר פיליפס
און אָסראם זשאַראָווקיס
ביי דער פירמע טייכמאן
ווי אויך זשיראנדאָלען רעיעלע אונד ביליגע
אונד אלע עלעקטרישע ארטיקלען
רעיעל און ביליג

מ. טייכמאן לובלינער 21 טעלעפאָן 233

SKŁADY TOWAROWE

firmy

A. Zagajski i S-wie

w KIELCACH

własna bocznica kolejowa tel. № 5 i 165.

przyjmują towary do magazynowania w swoich nowowybudowanych składach na warunkach dogodnych.

אכטונג ראדאמער עלטערן!

„אינה דומה שמיעה לראיה"

יעדע רעקלאמע איז פיל איבערגעטריבען און ענטשפרעכט נישט דער ווירקליכקייט, אלוא די עלטערן, וואס ווילען בעזאָרגען זייערע קינדער מיט ריכטיגע לעהרע און רעליגיעזע ערציהונג, זאָלען נישט גלויבען קיין רעקלאמען, נאָר זיכערע אויגען זעלבסט. זאָלען זיי קומען אין די עלטעסטע רענאָמירטע שולע „קדימה" דאָרט וועלען זיי זעהען וואָס בעדייט א ערנסטע שולע. קינדער 10 יעהריגע זענען קלאָר גאַנצע 20 סדרות תורה און 100 קאַפּיטלען פון נ"ך ווי אויך דקדוק א. ד. ג. די עלטערן וועלען זיך דאן איבערצייגען, דאָס נור די שולע „קדימה" איז די איינציגע, וואס פערדינט זייער צוטרוי אין אלע הינזיכטען.
„יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו".

מיט אכטונג: **י. פּאמעראַניעץ,**
שפּאַציער-גאַס 3.

הערען און דאמען!

פערלאַנגט נאָר די בעסטע שוה-פּאַסטע

„MARY"

ווער ס'האָט איינמאָל פּרובירט האָט זיך איבערצייגט, אז די בעסטע שוה-פּאסטע איז נאָר

„MARY"

וואָס מאַכט בעקוועם און ווייך די לעדער און פערשאַפט א הערליכען שפּיגעל-גלאַנץ.

Fabryka przetworów techno-chemicznych
„MARY" Warszawa (Sielce) Zajączkowska 9. tel 419 69.

אין פאַבריקס לאגער פון טשענסטאָכאָווער אויסארבייטונגען;
שיענניקעס, שפאַגיט, פאָדים, שטייף-לייווענט, שוסטער פרזשענדזע, ווי אויך פערשידענע לייַנעז-אויסארבייטונגען.
ליפערט צו פאַבריק פרייזען

E. J. LEWIT Kielce
St. Warszawska 11

רעיעלע בעהאנדלונג!

קעלצער אבטיילונג.

עטליכע ווערטער וועגען א וויכטיגע אינסטיטוציע.

דער מיראַ'דיגער עקאָנאָמישער קריזיס, וואס הערשט אויף דער יודישער גאס האט געדראהט א סך יודישע פאַמיליעס צו בלייבען אויף פסח אהן מצות.

צו דעם צוועק זענען אין אלע שטעדט געשאַפען געוואָרען רעטונגס-קאָמיטעטען, וועמענס אויפגאבע עס איז געוועזען אין דער ערשטער רייהע צו פערזאָרגען די נויטבעדערפטיגע מיט פסח - פראָדוקטען.

אין אונזער שטאָדט, וועלכע בלייבט אין אַזעלכע וויכטיגע ענינים שטענדיג אונטערשטעליג, האט די ריזיגע אויפגאבע גענומען אויף זיך די נייע פערוואלטונג פון „תומכי־עניים" מיט דעם ד"ר פלעשלער בראָש.

עס איז פשוט צו בעוואונדערען די ענערגיע פון דעם קליינעם הייפעל פערזאָנען, וואס האָבען ערשט נישט לאַנג איבערגענומען זייערע אמטען אין א אינסטיטוציע, וואס האט ביז יעצט ווייניג געלאַזט הערען פון זיך אין א אינסטיטוציע, וואו מען האָט נור געטראָפען דעפיציטען און פערנאכלעסיגונג — אין במשך פון אזא קורצער צייט בעוויזען אדורכצופיהרען א פסח-אקציע, ביי וועלכער עס זענען בעריקזיכט געוואָרען כמעט אלע בי-טעס וועגען שטיצע. עס וועט גענוג זיין, ווען מיר וועלען ברענגען די ציפערען פון 7000 פונט מצות און אנדערע פראָדוקטען, וועלכע זענען איינגעטיילט געוואָרען, אז מיר זאָלען זיך אָבגעבען א דין וחשבון פון דער גראַנדיעזער ארבייט, וואס איז געלייסטעט געוואָרען דורכן „תומכי-עניים" מען טאָר אבער נישט פערגעסען, אז די פסח-אקציע איז פערענדיגט געוואָרען מיט א גרויסען דעפיציט, וועלכער איז אונפערמיידליך ביי א פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציע. דעם דעפיציט דאַרף די קעלצער יודישע בעפעלקערונג דעקען דורך איינשרייבען זיך אַלס מיטגליד און פערפליכטען זיך צו צאָהלען א חודש'ליכען בייטראַג אין איף אזא אופן צו העלפען אויפקעטטע-לען די אינסטיטוציע „תומכי־עניים" איף א פעסטען באזיס.

די איינציגע אינסטיטוציע אין אונזער שטאָדט, וואס האט אויף זיך גע-נומען די אויפגאבע צו לינדערען די נויט, וועלכע א טייל פון דער יודישער בעפעלקערונג אין קעלץ לעבט איבער דאַרף האָבען די אונטערשטיצונג פון די ברייטסטע יודישע שיכטען, ווארום נישטיג און קליין זענען נאך די ביז יעצטיגע רעזולטאטען אין פערגלייך מיט די ריזיגע אויפגאבען, וועלכע די „תומכי עניים" האט צו ערפילען אין אונזער שטאָדט.

צבי מאָשקאָוויץ.

אָ סדר פאַר יודישע זעלנער.

אזוי ווי יעדעס יאָהר, איז אויך דעם פסח איינגעאָרדענט געוואָרען אָ סדר פאַר די יודישע זעלנער אין אונזער שטאָדט. צום ערשטען סדר זענען גע-קומען דער ראבינאָט, ווי אויך העכע־רע מיליטערישע אָפיצירען. דער רב, ה' ראפאפארט האָט געהאָלטען אָ רעדע פאַר די זעלנער און גערעדט וועגען פסח אָלס פרייהייט'ס יום טוב.

אין אַלגעמיין האָבען זיך די סדרים פאַר די 70 אידישע זעלנער גוט איינ-געגעבען.

אָ חשק צו דאָלאַרען.

זייט אָ לענגערע צייט בעקלאָגען זיך די איינוואוינער פון דער אַלטע וואַר-שאַווער גאס, אַז די בריעף, וועלכע זיי בעקומען פון זייערע קרובים אין אַמעריקע, ווערען זיי אבגעגעבען אָפע-נערהייט. אָ געהיים אַגענט, וועלכער האָט זיך מיט דער זאַך פעראינטערע-ס'רט, האָט פאַריגע וואָך בעמערקט, ווען דער פאָסט־טרעגער פון יענעם ראַיאָן, איז בעת דעם סאָרטירען די קאָרעספאָנדענץ אַרויס מיט אָ בריעף אויפ'ן הויף. ער איז איהם גלייך נאָכ-געגאנגען און בעמערקט דעם בריעף אין דער זייט שוין צוריסען. ביי דער רעוויזיע, וועלכע איז באַלד אדורכגע-פיהרט געוואָרען ביי דעם פאָסט־טרע-גער דראודש האָט מען געפונען איין דאָלאָר. דער אמאטאָר פון די דאָלאַ-רען געפינט זיך אין דער תפיסה.

די פייערליכע ערעפנונג פון „תומכי-עניים" מאגאזין

דעם פאָריגען זונטאָג איז אין דער אנוועזענהייט פון ראַבינאַט און צענ-דליגער פאָרשטעהער פון דער קהלה, פערשידענע אָרגאניזאָציעס און דער פרעסע פאָרגעקומען דאָס צוטיילונג פון די פעקלעך אין „תומכי עניים".

אין נאָמען פון „תומכי עניים" רעדט ה' ד"ר פלעשלער, וועלכער ווייזט אָן אויף די פערשידענע שוועריגקייטען מיט וועלכע עס איז געוועזען פערבינ-דען דאָס אַדורכפיהרונג פון דער פסח־אקציע, און ווענדעט זיך צו די פער-זאַמעלטע מיט אַנ'אפעל צו שטיצען דעם „תומכי עניים".

עס האבען נאָך גערעדט די ה"ה הרב ראַפאָפאָרט, י. מ. רייזמאַן (קהלה) מו'צ' הר' האַרבערג, צבי מאָשקאָוויץ (פרעסע) און י. גוטמאַן (האַנדווערקער)

נאָכדעם, ווי עס איז געמאַכט גע-וואָרען אָ פאָטאָגראַפיע פון דער פער-וואַלטונג מיט די געסט צוזאַמען, איז מען צוגעטרעטען צום טיילען די פעק-לען, יעדעס פעקעל איז בעשטאַנען פון מצות, פלייש, קאַרטאָפעל, ציבאָ-לעס, קאקוס־פוטער, טהיי און צוקער.

אָ פריהלינג'ס-באָל.

דער יודישער ספארט-קלוב „מכבי" האט דעם לעצטען טאָג פסח איינגעאָר-דענט א באָל, וועלכער האט זיך זעהר גוט איינגעגעבען. די הכנסה געהט אויף אָ קאמפס-פלאַץ, אין וועלכען דער „מכבי" נויטיגט זיך זעהר. אין קורצען זאל אויך שוין פארקימען דער ערשטער מעטש פון היינטיגען סעזאָהן.

א נייער „רבי".

אונזער שטאדט האט בעקומען אָ נייע סענסאציע א געוויסער יונגערמאן ה' י. ש. וועלכער האט שוין אין משך די לעצטע יאָה־ען געהאט די געלעגענ-הייט צו האנדלען מיט פערשידענע אר-טיקלען, האט זיך לעצטענס מייבב גע-ווען און אָויעקגעוואָרפען דעם מסחר און געווארען „רבי". ער האט געמאכט א טורנעע איבער גאליציען און צוריק-געקומען שוין מיט אַ משמש. דאס ווערבירען חסידים קומט איהם דער-ווייל אָן שווערליך, דערפאר האט ער שוין בעוויזען צומאכען זיך כאָפּילער א דאנק זיינע אנבעדענטען מיט געווי-סע פערזאנען, וועלכע האבען עפענט-ליך געפרובט איהם ווידערשפעניגען...

קמחא אין... פאַרטיי.

אין צוזאמענהאנג מיט דער קמחה־אָקציע פון דער קהלה האט זיך די פועלי-ציון—אָרגאניזאציע געווענדערט מיט אָ בריף צו דער גמינע נאך שטי-צע פאר איהרע 50 ארבייטסלאזע מיט-גלידער. עס האט זיך אבער ארויסגע־וויזען, דאס די פערזאנען פון דער ליסטע האבען ווייניג צו טהון מיט ארבייטסלאָזיג קייט, צוליב דעם האט די פערוואלטונג פון דער קהלה פער־לאנגט, דאס יעדער איינער בעזונדער זאל אריינקומען אין קהלה, וואו לויט אָ בעשטעטיגונג פון פ. צ. וועט איהם די שטיצע ווערען אויסגעצאָהלט.

דער כוף איז געוועזן, אז א גאנץ קליינע צאהל האט זיך געווענדערט אין די קהלה און אויך אזעלכע, וועל-כע האָבען אויף דער ליסטע נישט פיגורירט.

צי וואלט נישט גלייכער געוועזען, דאס די פועלי־ציון זאלען זיך ווענ־דען צו דער קהלה אויף א דירעקטען אופן נאך אָ סיבסידיום פאר זייער פארטיי, ווי אויפ'ן חשבון פון דער נויטבעדערפטיגע יודישע בעפעלקע-רונג פערפעסטיגען זייער אָרגאניזאצ-יע.

זעלבסטמאָרד

מיכאל פיוואווארטשיק, א קאָנדוק־טאָר, האָט די טעג געפרובט בעגעהן זעלבסטמאָרד דורך אויסטרינקען אָ גרעסערע דאָזע קארבאל. דער ארויס־גערופענער דאָקטאָר האָט דעם זעלבסט־מערדער אָבגעראטעוועט און איבערגע־לאָזט אין דער היים.

ערקלערונג.

דאָס „ראדאמער-קעלצער לעבען" ערשיינט דאָס מאָהל אין אַ פערקלע-נערטען אינהאלט. דאס איז צוליב דעם, וואָס נאָך יום-טוב איז געבליבען נאָר צוויי טעג צו מאכען די צייטונג, צו-ליעב דעם זעלבען טעם ענטהאלט די „קעלצער אָבטיילונג" נאָר איין זייט.

ר ע ד אַ ק צ י ע.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע
טאכטער עלקע מיט ה' ב. קריגער,
וואס איז פארגעקומען אין
יפה ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט
זאל זייער מזל אויפשיינען ווי די ליכ
טיגע פריהלינג'ס - הימלען איבער די
בערג פון ציון און ירושלים.

עלטערען, שוועסטער און ברודער
אורבאך.

מודעה.

דערמיט ווערט מיטגעטיילט, אז די אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער ישובה, וואס ווערט געגרינדעט אין ראדאם, וואס האט געזאלט פארקומען מיטוואך דעם 7טען ה. ח. איז צוליב נישט פאראויסגעזעהענע סבות געווארען אָבגעלעגט אויף זונטאג דעם 11-טן 4 נ. מ. די וועלכע זענען פאראינטערעסירט אין דער גרינדונג פון דער ישובה ווערען געבעטען צוקומען פינקטליך צו דער בעשטימטער צייט. דער צייטווייליגער קאמיטעט פון דער ישובה אין ראדאם.

געזעלשאפט פריינד פון העברעאישען אוניווערזיטעט אין ירושלים, אפט. אין ראדאם.

דערמיט האבען מיר די עהרע בעקאנט צו מאכען, אז שבת דעם 17 ה. ח. 8 אָווענד וועט אין זאל פון „עזרה" דלוגא 11 פארקומען די

די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון די מיטגלידער

טאג ארדנונג פון פערזאמלונג:

1) ערעפנונג 2) וואהלען פון פרעזידיום 3) בעריכט פון דער טעטיגקייט 4) בעריכט פון רעוויזיאָנס קאמיסיע 5) פלאן פון דער ווייטערדיגער טעטיגקייט. 6) פרייע פארשלאגען.

ווילט איהר האבען די שענסטע און מאָדערנסטע צימער?

איז נאָר צו קויפען **טאַפּעטן!**

ביי דער בעקאנטער פירמא

ש. שטיינמאַן

ראדאָם, לובלינער 21

צו בעדייטענד ביליגע פרייזען.

אַלס ספעציאַליסט ווערען צימער-טאפעטירונגען אויסגעפערטיגט שנעל, לויט די נייסטע מאָדע.

BANK KUPIECKI w RADOMIU

Spółdz. z ogr. odp. **plac 3-go maja 5 telef. № 14.**

די קאָאָפּעראַטיווע סוחרים-באַנק נעמט אָן וקלאַדען פון די קלענסטע סומען אויף שפּאַר-ביכלעך, ערלעדיגט אַלערליי באַנק-אָפּעראַציעס פּינקטליך און צו מעסיגע פּרייזען, צאָלט אויס די איינקאַסירטע געלדער אין דעמזעלבען טאָג.

טעאטער „רעזמאיטאָשטשי" ראדאָם ❖ פעראייניגטע טרופּע פון יידישען ארטיסטען-פעראיין אין וואַרשאַ.

מיט'ן אנטייל פרויען: ביאלקאָוויטש, לובארטאָווסקא, צאַהס, שפילמאַן א. א. ה"ה: ביאלקאָווימש, ווינער, וויינבערג, פאלד, קליינער, שטיין א. א.

פרייטאג דעם 9 ד. ח. 8.45 אָווענד ווערט געשפּילט צום צווייטען מאָל די איבעראל בעליבטע אָפּערעטקא אין 3 אַקטען מיט א בילד פון מ. פיקאַן.

דער זיסער חלום

פרעמיערע! נייעס. לעצטער אַמעריקאַנער שלאַגער! פרעמיערע! שבת דעם 10 ד. ח. 8.45 אָווענד ווערט געשפּילט צום ערשטען מאָל אין ראדאם די קאָמישע אָפּערעטקע אין 4 אַקטען פון לאַטיינער.

די גאָלדענע חתונה

זינטאג דעם 11 ד. ח. 8.45 אָווענד ווערט געשפּילט צום צווייטען מאָל די אויסגעצייכנעטע אָפּערעטע אין 5 אַקטען

חיים אין אמעריקע

אין ביידע פיעסען טרעט אויף דאָס 6 יעהריגע קינד מולקע ביאַלקאָוויטש

אין פּרובען: „פאר אונזער גלויבען", „קאווקאזער ליבע", „ווייזעלע דעם רבינ'ס", „ליבענדע הערצער"

געשעפטס-פיהרער: לייכטער

TEATR „ROZMAITOŚCI" w RADOMIU

W poniedziałek 12 kwietnia b. r.

P A R Y Ź A N K A

operetka w 3-ech aktach

w rolach głównych ELNA G I S T A E D T

primadonna operetki „NOWOŚCI" w Warszawie

JÓZEF SENDECKI bohater operetki „Nowość" w Warszawie.

Początek o godz. 8 30 wieczór

Bilety w cenie od 1-5 zł. do nabycia u W. P Tomanka Lubelska 40 a w dzień przedst. od godz 6 wiecz. w kasie teatru.

„SPORT" C Y R K „SPORT"

B A R A Ń S K I C H

W Sobotę 10-go i Niedzielę 11-go kwietnia po 2 wielkie nadzwyczajne przedstawienia o jednakowym programie

popołudniowe o godz. 4, wieczorne o godz. 8 15

Ostatnie dwa dni bajkowego programu!!!

16 ŚWIATOWYCH ATRAKCJI 16

UWAGA! ceny miejsc zniżone.

בלב נשבר ונדכה אנו מודיעים ע"ד האברה הנוראה אשר אבדנו בהלקח מאתנו עטרת ראשנו היא אמנו הצדינה והיקרה

מרת **מרים קויפמאן** נ"ע

שנפטרה באילזשא ביום י"ז ניסן א' דחוהמ"פ תרפ"ו בהיותה בת ע"ג שנים ובאותו יום הובלה שם למנוחת עולמים.

השרויים ביגון קודר:

בנה, כלתה, בנותיה, חתניה, ונכדיה, ונכדותיה.

בזה אני מביע את רגשי צערי העמוק והשתתפותי החמה ביגונו של חברי הנאמן רב-הפעלים, פרנס קהלתנו מר יואל יהודה קויפמאן וב"ב לרגל מות עליו

אמו מרת **מרים קויפמאן** ז"ל

שנפטרה בא" דחוהמ"פ תרפ"ו באילזא.

חזק ואמץ, חבר נאמן ואלקי ציון ירפא שבר לבך הכואבי. בעבודתך התמה לטובת עמנו וארצנו תמצא נחם באבלך.

יחיאל פרענקעל וב"ב.

ועד ההסתדרות הציונית ברדום מביע בזה את צערו העמוק והשתתפותו ביגונו של חברו הזריז והעסקן החרוץ

מר יואל יהודה קויפמאן וב"ב מפאת פטירת

אמו מרת **מרים** ז"ל

ינחם אתכם המקום בתוך שאר אבלי ציון וירושלים!

ועד ההסתדרות הציונית
ברדום.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער ליבען שוואגער יואל יהודה קויפמאן צום טויט פון זיין מוטער

מרים רחל נ"ע

פאמיליע גינצבורג.

ראדאָם.

Redaktor i Wydawca CH. M. Herc — Odbito we własnej drukarni Radom Szwarlikowska № 20.